

Vörå socken.

Ark. plåtkat. 218

Gräfningar på Gulldyutbacken $\frac{1}{2}$ km
söder om Bergby i Vörå socken.

Gulldyut är namnet på en långsträckt
några tunnland omfattande med stora erraticiska
block betäckt sandtäkt, som ligger $\frac{1}{2}$ km söder
om Bergby och ett sten kast till höger om
landsvägen från Vörå till Lillkyrö. På sand-
täktens östra närmast landsvägen liggande
område hafva vid olika tillfällen betydande
fynd af fornsaker blifvit gjorda, af hvilka
de flesta visa tydliga spår att hafva varit
utsatta för eld. Dessa fynd och resultaten
af de gräfningar, hvilka prof. O. Rancken under
sommaren 1880 här verkställt, bevisa att
denna del af Gulldyut-backen är ett graf-
fält från den äldre järnålderns sista ske-
de eller från ^{ungefär} 6te och 7junde seklerna.

Begravningsriten bestod i likbränning.

(Se närmare härom J. R. Aspelin. Suom.
Ayril. Muinaistutk. Aik. sid. 143 ff; idem
Suomen asakkaat sid. 49 ff; Frmf:s proto-
koll 18 $\frac{8}{10}$ 78; 18 $\frac{15}{10}$ 79; 18 $\frac{6}{10}$ 80; 18 $\frac{12}{10}$ 80; Frmf:s
verifikationsbok 1879-1882 sid. 218; 220; 320; 622.
Hist. Museets Katalog nr. 68; 1911; 1971; 2030;
2051; 2052; 2076.) Olyckligtvis hade jordägaren,
bonden E. Kjerps, uppmuntrad af de tidigare fyndens
hvilka innehållit bl. a. äfven guld- och silver-
föremål, genomgrävt större delen af kullen
och därigenom omöjliggjort en noggrannare
undersökning af fyndorten. Detta af allt annat
än vetenskapligt intresse förändrade forsknings-
eller rättare förstoringsarbete afstannade förat,
sedan inga, åtminstone i bondens ögon, värde-
fulla föremål mera kunnat framletas. Så-
som en lycka i all olycka bör det dock
beträktas, att icke alla af Kjerps fynd

hafva gått förlorade. En stor del af dem har genom prof. Ranckens och andra personers bemedling blifvit insänd till Finska Foraminiföreläsningens samlingar.

Önkan att närmare lara känna denna begravningsplats, som utan tvifvel är en af de viktigaste fyndorter från äldre järnålder i vårt land, förelade mig att här värtställa några gräfningsar. Biträdd af stud. B. Jung och två arbetare undersökte jag från den 11-14 juli 1894 ett område invid kanten af den stora sandgröpp, som i söder begränsas gruffältet, och ett annat ställe, som ligger några famnar nordligare samt närmare kullens högsta platta. Vid gräfningsarbetet kastades jorden genom ett säll, af hvors nät äfven helt små föremål fasthöllos. Det förstnämnda området är på den af B. Jung upprättade kartan betecknat med I. Dess dimensioner utgjorde 9 m i längd samt 2-5 m i bredd. Det andra högre belägna stället är utmärkt genom II. Dimensionerna ungefär 9 m i längd och 4,5-9 m i bredd.

Kullens sluttning, på hvilken de båda områdena I och II ligga, är betäckt med några större (på kartan angifna) block och en mängd stenar, hvilkas storlek varierar från en knytnäves till ungefär ett hästskofvuds. Dessa stenar ligg oregelbundet kringströdda. Några spår af stensättningar kunde icke iakttagas. I området I antäffades omedelbart under torfven ett tunt lager af askartad mull, hvilket innehöll något litet kolbrända benstarkföror, lerkärlsbitar samt ha och jär sönderbrutna och af eld skadade föremål af brons och järn. Bland de föremål, hvilka i Historiska Museets Kata...

äro beskrifna under nr. 2996: 1-19, förekomma fragment af vapen: spetsigt ovala bronsknifvar från parerstänger till svärdfasten, delar af spjutspetsar, halfcylindriska kantbeslag ^{af järn} till svärdslidor, knifslidor eller sköldar;

fragment af smycken och dylikt: en fingerring af spirallagd bronssten, fragment af en arming(?), en remsölja, beslag af brons;

fragment af redskap och dylikt: klinknaglar, delar af betslafknifvar, bryne af skiffer, flintbitar.

På hela detta område enligt Skjerps påståen-
de af honom tidigare blifvit genomgräfdt,
var det naturligtvis icke möjligt att draga
någon slutsats angående det sätt, på hvil-
ket resterna af de brända liken jämte graf-
godset blifvit nerlagda i jorden. Något
tydligare framträdde begrafningsplatsens
beskaffenhet i området II, hvilket åt-
minstone till en del tyktes befinna sig i
orubbadt skick. Plåken var tätt bevuxen
med enrisbuskar. Öfven här lägo brända ben,
kolbitar och det ^{mest} fragmentariska grafgod-
set utan någon synbar ordning kringströdda
öfver marken i ett djup af endast några
tiotal centimeter (ungefär 10-30 cm) under torfren.
Mitt i detta område förekommo vid 1, 3,
6 och 7 (jämför kartan) några ställen, där jorden
bestod af mycket svart sotartad mull, som
genom sin färg tydligt skilde sig från
den angifvande ^{marken} jorden. Öfvan jord var de
icke utmärkta genom upphöjningar eller
stenläggningar. De vid 1 och 3 innehöll de
liksom det öfriga området brända benknäppar
och sönderbrutna af eld skadade brons- och järn-

saker. Vid 6 och 7 uppträdde den djuptsvarta mullen i större mängd och utsträckning än vid 1 och 3, nämligen vid 6 öfver ett kretiformigt nestill afsemlnande ^{lager} af blemdiameter och ända till 10 cm djup; vid 7 var omfånget af detta sotlager nästan lika stort, men mindre djupt.

Vbrända beneskärfvor,

Under en af eldsvästad mindre sten vid 6 hittades Ven ganska väl bibehållen spjutspets med tånge (Katalg. Nr. 2996: 58) samt en stor knif (Kat. nr 2996: 59). I närheten af dessa föremål lägs fragment af ett tunt keramik med smutsig brun färg utan ornering samt ett järnspänne = Aspelin Antiquités fig. 1423. (Kat. nr. 2996: 60 och 79)

Vid 7 ligger äfvenledes under en sten en stor knif samt nära densamma en väl bibehållen järncelt, brända berskärffvor och hästtänder (Kat. nr 2996: 61 och 62). Det är svårt att afgöra om de ofvan beskrifna ställena äro särskilda grafvar eller om de endast utgöra hopningar af aska och sot från bålet. För det förra alternativet talar att de i sotlagret hittade föremålen genom sin bättre konservering skilja sig från de i den omgifvande gården liggande föremålen (I sotlagren vid 1 och 3 voro de dock af en handa beskaffenhet som i dessas omgivning). I samma riktning peka äfven de öfver dessa föremål liggande af eldsvästad stenarna, ~~da det ju är tänkbart att de blifvit afsiktligt lagda.~~ Skulle dessa sotlager verkligen vara grafvar, så skulle de bilda en viss motsvarighet till de s. k. brandpletterna på Bornholm (jämför E. Vedel, Bornholms Oldtidsminder og Oldsager sid. 59 ff.). Likheten är dock icke så slående, att vi utan tvekan kunde konstatera förekomsten af ett sådant grafskick

å Gulldynt. Härvid bör äfven beaktas, att brand-
pletterna tillhöra en äldre period, än äfven de äl-
sta föremålen från Gulldynt. Så länge icke fram-
tida undersökningar skänka bekräftelse åt våra
iakttagelser, torde det vara försiktigare att anse
dessa sotlager utgöra tillfälliga hopningar af aska
och andra lämningar från bålet. *Swastgrafskikt* - *Vänligen*
Vet å den öfriga delen af området II beträffar
~~har jag fått det intrycket~~ så torde det hafva
bestått däri, att man samlade de på bålet kvar-
blifna resterna af den döda och ~~de med honom~~ *brända*
tillhörigheterna samt utan att öfver dem uppföra
någon skyddande hög breddeut dem på grafväl-
tet. Därvid kunde lätt dylika sotlager, sam-
de ofvan beskrifna uppkomma.

De inom området II hittade föremålen
äro af mig beskrifna i Musets Kata-
log under nr 2996:20-87. De bestå af
fragment af vapen, smycken och redskap.
Endast några få föremål äro hela, de öfri-
ga mer eller mindre skadade af eld.

Bland delar af vapen må utan de redan tidi-
gare omnämnda anföras: fragment af sköld-
buckla (nr 30), kupiga järnknappar från
sköldbeslag eller - handtag (nr 77), halfcylin-
driska handbeslag af brons eller järn till
svärdselidor, knifselidor eller sköldar. (nr 20, 31,
46, 63, 64.)

Bland smycken: bronskedjor, hvilkas länkar
bestå af små ringar med trekantig genom-
skärning eller af dubbla trinda ringar
(nr 21, 22, 24, 34, 65), hängsmycken (35 [klock-
formiga], 39), arming (26(?), nålar (25(?), 32(?)
af brons; 37, 50(?), 54 af järn), beslag (36 [djurhuf-
vudformigt], 69, 70 [halfmånförmigt], 71 (rundt)(?), 78)

pärlor af genomskinligt och opakt glas, glas-
 mosaik och bärnsten (nr 33, 38, 41, 45, 85), ett platt
 skiffformigt järnspänne (nr 75), sögja (nr 79),
 bland verktygen: knifvar (nr 40, 49(?), 55(?), 80-82)
 järnkratt (nr 47), skära (nr 28), klinknaglar
 (nr 44), bryne af sandsten (nr 87). Dessutom
 obestämbara fragment af järn och brons
 samt järnfragment, hvilka kunna vara
 delar af från knifvar eller svärd, frag-
 ment af lerkärl af olika färg och tjock-
 lek (nr 57, 87,) brända benstjärfror, häst-
 tänder. ~~och~~ m.

Af bonden E. Kjerps dotter inköptes föl-
 jande föremål, hvilka enligt hennes uppgif-
 tigt blifvit hittade ö kullens högsta pla-
 tä (på kartan utmärkt med III): ett hjul-
 formigt spänne af brons, ett likarmadt spän-
 ne af brons, en bronsknapp i form af en
 stympad kon, en halfsfärisk, ihälig brons-
 knapp, fragment af en bronsring, fragment
 af bronsnålar, en järnnål från ett spänne,
 ett viktlov af brons m. m. Jnfr. Katalog
 nr 2796: 88-97.

Helsingfors i december 1894.
 Alfred Hackman.

N° 1454/1895. A. K.

69.

Graffältet i Gulldyngbacken
invid Bergby i Vora s:n.
Juli 1894.